

*Prof. dr Miroslav Vrhovšek**

*Vladimir Kozar***

STRANKE I DRUGI UČESNICI U STEČAJNOM POSTUPKU

Narodna skupština Republike Srbije na sednici Šestog vanrednog zasedanja donela je novi **Zakon o stečajnom postupku**, koji je objavljen u “Službenom glasniku RS” broj 84/04 od 24. VII 2004. godine. Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenom glasniku RS”, a počinje da se **primenjuje** po isteku šest meseci od dana stupanja na snagu (dakle **2. II 2005. godine**).

Zakon o stečajnom postupku sadrži **bitne novine** u odnosu na dosadašnja rešenja iz Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji.¹

U ovom radu će se čitaoci upoznati sa novinama stečajnog postupka koji se odnosi na stranke i druge učesnike u stečajnom postupku.

1. Stranke u stečajnom postupku (stečaj nad preduzetnikom i javnim preduzećem) i isplatni redovi (čl. 33–36)

Prema članu 33. stav 1. Zakona o stečajnom postupku, **svoјstvo dužnika** imaju **pravna lica**, odnosno **preduzetnici**. Sprovođenje stečaja nad fizičkim licem - privatnim preduzetnikom, predstavlja bitnu novinu.

U članu 1a. Zakona o privatnim preduzetnicima² propisano je da privatni preduzetnik, u smislu ovog zakona, jeste fizičko lice koje, radi sticanja dobiti, **osniva radnju** i samostalno obavlja delatnost. U članu 3. ovog zakona propisano je da za obavljanje samostalne delatnosti, preduzetnik (u daljem tekstu: osnivač radnje) osniva radnju, odnosno odgovarajući **oblik poslovanja** (radionica, kancelarija, biro, servis, agencija, studio, pansion, apoteka, **ordinacija** i sl. u daljem tekstu: radnja). Dakle, oblici poslovanja iz navedenog zakona nemaju svojstvo pravnog lica, ali uprkos tome mogu biti stranka u stečajnom postupku, tj. imaju svojstvo dužnika, tačnije rečeno stečajni dužnik je **osnivač radnje** - privatni preduzetnik, kao fizičko lice. Za obaveze koje proisteknu u obavljanju delatnosti radnje, osnivač **odgovara** celokupnom svojom imovinom, što je izričito propisano članom 7. Zakona o privatnim preduzetnicima.

* Profesor na Privrednoj akademiji u Novom Sadu.

** Sudija Trgovinskog suda u Beogradu.

¹ “Službeni list SFRJ”, broj 84/89 i “Službeni list SRJ” br. 37/93 i 28/96.

² “Službeni glasnik SRS”, br. 54/89, 9/90, “Službeni glasnik RS”, br. 19/91, 46/91, 31/93, 39/93, 53/93, 67/93, 48/94, 53/95, 35/2002.

Prema članu 48. stav 1. Zakona o privrednim društvima³ "Preduzetnik u smislu ovog zakona, jeste fizičko lice koje radi sticanja dobiti u vidu zanimanja obavlja sve zakonom dozvoljene delatnosti, uključujući umetničke i stare zanate i poslove domaće radinosti".

Proizilazi da individualni trgovac - preduzetnik može da bude samo fizičko lice (koje ima poslovnu sposobnost), a ne i pravno lice.

Iz ovako određene definicije preduzetnika proizilazi i njegova pravna priroda prema kojoj individualno organizovano preduzeće u formi preduzetnika nema poseban pravni subjektivitet jer ono čini jedinstvo sa preduzetnikom (trgovcem) usled čega i nema unutrašnjih odnosa između preduzetnika i individualno organizovanog preduzeća. Stoga nema ni posebne imovine tako organizovanog preduzeća i imovine preduzetnika već sva prava, obaveze i imovina stečeni kroz ovu formu organizovanja pripadaju preduzetniku (trgovcu). Otuda i nema posebnog stečaja tako organizovanog preduzeća, već ako je zakonom predviđen, moguć je samo stečaj preduzetnika (naš zakon sada poznaje formu tzv. građanskog stečaja - preduzetnika - trgovca).⁴

Interesantno je da naš zakon sada prihvata instituciju građanskog stečaja preduzetnika, što do sada nije bio slučaj, kao i instituciju tzv. lične uprave preduzetnika.⁵

Naime, u čl. 140-144. Zakona o stečajnom postupku je na poseban način regulisano pitanje lične uprave preduzetnika.

Pri svemu iznetom valja imati u vidu i odredbu člana 49. Zakona o privrednim društvima prema kojoj preduzetnik isto kao i prema Zakonu o privatnim preduzetnicima odgovara za sve obaveze iz obavljanja delatnosti celokupnom imovinom.

Prema članu 33. stav 2. Zakona o stečajnom postupku stečajni postupak se sprovodi i nad **javnim preduzećem**, ako zakonom nije drugačije određeno. Navedena odredba je u delimičnoj koliziji sa članom 6. istog zakona, u kome je propisano da se stečajni postupak **ne sprovodi** prema **pravnim licima** čiji je osnivač Državna zajednica Srbija i Crna Gora, Republika Srbija, jedinica teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, a koja se isključivo ili pretežno **finansiraju iz budžeta** Državne zajednice Srbija i Crna Gora, republičkog budžeta odnosno budžeta jedinica teritorijalne autonomije i lokalne samouprave. Naravno, postoje i javna preduzeća koja se, iako su osnovana od strane države ili jedinice teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, ne finansiraju isključivo ili pretežno **iz budžeta**, što znači da se nad takvim javnim preduzećima može sprovesti stečajni postupak, jer nije ispunjen drugi **kumulativni uslov** za uspostavljanje zabrane - smetnje za sprovođenje stečajnog postupka, a koji se ogleda u **izvoru finansiranja**.

Član 4. st. 1. i 2. Zakona o javnim preduzećima i obavljanju delatnosti od opšteg interesa⁶ propisuje da javno preduzeće osniva Republika Srbija, s tim što prava osnivača ostvaruje Vlada Republike Srbije. Javno preduzeće za obavljanje komunalne delatnosti ili delatnosti od značaja za rad organa jedinice lokalne samouprave može da osnuje jedinica lokalne samouprave, aktom koji donosi skupština jedinice lokalne samouprave (stav 4). Javno preduzeće može da osnuje i skupština autonomne pokrajine (stav 5).

³ "Službeni glasnik RS", br. 125/2004.

⁴ Mirko Vasiljević: Vodič za čitanje Zakona o privrednim društvima, Beograd, 2004. godine, str. 116.

⁵ Mirko Vasiljević: Vodič za čitanje Zakona o privrednim društvima, Beograd, 2004. godine, str. 119.

⁶ "Službeni glasnik RS", br. 25/2000, 25/2002.

Smatramo da prilikom sprovođenja stečaja nad javnim preduzećima može doći do pravnih problema zbog **statusa imovine** javnog preduzeća kao **državne svojine**. Jer, sva imovina (pogotovu nepokretnosti) javnog preduzeća, čiji je osnivač Republika Srbija ili opština, jeste državna svojina, bez obzira na način sticanja, dok je javno preduzeće korisnik (ima pravo korišćenja) nepokretnosti u državnoj svojini, kojima upravlja i raspolaže na način predviđen zakonom, a u određenim slučajevima uz saglasnost drugih državnih organa. U članu 1. tačka 2. pod 3. Zakona o sredstvima u svojini Republike Srbije⁷ propisano je da sredstva u svojini Republike Srbije (u daljem tekstu: sredstva u državnoj svojini) jesu: sredstva koja su, u skladu sa zakonom, stečena odnosno koja steknu **javne službe (javna preduzeća, ustanove)** i druge organizacije čiji je **osnivač** Republika, odnosno **teritorijalne jedinice**, osim sredstava koja koriste organizacije obaveznog socijalnog osiguranja i sredstava koja su prema posebnom zakonu u svojini druge organizacije. U članu 7. ovog zakona propisano je da sredstvima u državnoj svojini **upravlja organ, javna služba**, odnosno druga organizacija iz člana 1. tačka 2) ovog zakona koji ta sredstva koriste, ako zakonom nije drukčije određeno. Saglasno članu 8. stav 1. ovog zakona o pribavljanju i **otuđenju** nepokretnosti koju koriste državni organi i organizacije, organi teritorijalnih jedinica i druge organizacije iz člana 1. tačka 2) ovog zakona, **odlučuje Vlada Republike Srbije**, dok je u stavu 3. propisano da o **davanju na korišćenje**, odnosno u zakup, kao i o otkazu ugovora o davanju na korišćenje, odnosno u zakup i stavljanju hipoteke na nepokretnosti koje koriste organi teritorijalnih jedinica i druge organizacije iz člana 1. tačka 2) ovog zakona, **odlučuje organ** utvrđen zakonom, odnosno statutom teritorijalne jedinice i druge organizacije, **uz saglasnost** Republičke direkcije za imovinu Republike Srbije (u daljem tekstu: Direkcija).

Zakon o teritorijalnoj organizaciji Republike Srbije⁸ u članu 1. propisuje da teritorijalnu organizaciju Republike čine **opštine** i gradovi kao **teritorijalne jedinice** u kojima se ostvaruje lokalna samouprava, grad Beograd kao posebna teritorijalna jedinica i autonomne pokrajine kao oblik teritorijalne autonomije.

Prema članu 9. Zakona o javnim preduzećima i obavljanju delatnosti od opšteg interesa **imovinu javnog preduzeća** i drugih oblika preduzeća koja obavljaju delatnost od opšteg interesa, čine **pravo svojine** na pokretnim i nepokretnim stvarima, novčana sredstva i hartije od vrednosti i druga imovinska prava, uključujući i **pravo korišćenja** dobara u **državnoj svojini**, odnosno dobara od opšteg interesa.

Iz citiranih zakonskih odredaba proizilazi da je sva nepokretna imovina javnog preduzeća, čiji je osnivač opština, proglašena **državnom svojinom**, bez obzira na način sticanja, dok je samo javno preduzeće **korisnik** (ima **pravo korišćenja**) nepokretnosti u državnoj svojini, kojima upravlja i raspolaže na način predviđen zakonom, dakle u određenim slučajevima uz saglasnost drugih državnih organa. Nepokretnosti mogu biti korišćene kao **osnivački ulog** opštine u javno preduzeće, prilikom njegovog osnivanja ili kao dodatni ulog, s tim što o tome odluku donosi **organ** utvrđen zakonom, odnosno **statutom teritorijalne jedinice** i druge organizacije, **uz saglasnost** Republičke direkcije za imovinu Republike Srbije.

Prema tome, imajući u vidu da je reč o nepokretnostima u **državnoj svojini** u smislu odredaba Zakona o sredstvima u svojini Republike Srbije može se zaklju-

⁷ "Službeni glasnik RS", br. 53/95, 3/96, 54/96, 32/97, 44/99.

⁸ "Službeni glasnik RS", br. 47/91, 79/92, 82/92, 47/94, 49/99.

čiti da je na opisani način izvršena svojevrsna **distribucija svojinskih ovlašćenja** na više pravnih subjekata – pravnih lica, odnosno titulara, i to na: javno preduzeće kao korisnika nepokretnosti, opštinu kao njegovog osnivača i Republiku Srbiju kao vlasnika nepokretnosti.

Smatramo da je Zakon o stečajnom postupku u odnosu na citirane propise – poseban propis (**lex specialis**) te da u slučaju kada su po ovom zakonu ispunjeni uslovi da se stečajni postupak sprovede i nad **javnim preduzećem**, tada bi u stečajnu masu ušla sva imovina koju javno preduzeće koristi – sve stvari u prometu (osim dobara od opšteg interesa, kao stvari izvan prometa), bez obzira što su iste u svojini Republike Srbije, koja ne bi imala svojstvo izlučnog poverioca. Suprotno tumačenje dovelo bi do **izigravanja** osnovnog cilja Zakona o stečajnom postupku – namirenja poverilaca, jer bi se tada stečaj sprovodio nad javnim preduzećem kao pukom formom – fikcijom, tj. pravnim licem bez ikakve imovine.

Poverioci koji učestvuju u postupku jesu: **1. stečajni poverioci**, **2. razlučni poverioci** i **3. izlučni poverioci**.

1. Stečajni poverioci imaju **neobezbeđena potraživanja** i svrstavaju se u isplatne redove. Stečajni poverioci **nižeg** isplatnog reda mogu se namiriti tek pošto se namire stečajni poverioci **višeg** isplatnog reda. Stečajni poverioci istog isplatnog reda namiruju se **srazmerno** visini njihovih potraživanja. Dakle, princip **srazmernosti** namirenja stečajnih poverilaca ostvaruje se samo **u okviru** pojedinih **isplatnih redova**, dok su poverioci iz višeg isplatnog reda privilegovani u odnosu na poverioce iz nižih isplatnih redova.

Članom 35. Zakona o stečajnom postupku ustanovljen je sledeći redosled **isplatnih redova**:

- I – u prvi red spadaju potraživanja po osnovu **troškova** stečajnog postupka;
- II – u drugi, **neisplaćene neto zarade** zaposlenih za period od godinu dana pre pokretanja stečaja, a u iznosu **minimalnih** ličnih dohodaka, kao i obaveze za penziono i invalidsko osiguranje zaposlenih u periodu od dve godine;
- III – u treći, potraživanja po osnovu **javnih prihoda** dospelih u poslednja tri meseca pre pokretanja postupka, izuzev doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje zaposlenih;
- IV – u četvrti, **potraživanja svih ostalih poverilaca**.

Namirenje stečajnih poverilaca u okviru istog isplatnog reda vrši se **srazmerno** visini njihovih potraživanja. U formulisanju isplatnih redova vodilo se računa da se obezbedi ravnoteža između potrebe prioritnog namirenja određenih kategorija potraživanja i potrebe da se **ograniči iznos** prioritnih isplata, kako se ne bi ugrozilo pravo namirenja ostalih poverilaca. **Ostatak** neizmirenih potraživanja poverioci mogu potraživati kao stečajni poverioci u postupku.

2. Izlučni poverioci kao stvarno pravo (član 37)

(Izlučni poverioci nisu stečajni poverioci)

2. Izlučni poverioci imaju pravo na namirenje kroz sve postupke, dok stečajni i razlučni, danom pokretanja postupka imaju pravo na namirenje samo kroz stečajni postupak.

Pod **izlučnim pravima** podrazumevaju se prava trećih lica **na izdvajanje** stvari koje ne pripadaju dužniku. Stvari na kojima postoji izlučno pravo moraju biti individualno određene. Izuzetno, to mogu biti i generično određene stvari, uklju-

čujući i novac, pod uslovom da su individualizovane, tj. posebno označene i izdvojene. Dakle, izlučno pravo je **stvarno pravo** – pravo svojine na individualno određenoj stvari, pa pravo izlučnog poverioca da traži da se određena stvar **izdvoji** iz stečajne mase odgovara svojinskoj – reivindikacionoj tužbi iz člana 37. Zakona o osnovama svojinskopravnih odnosa,⁹ u kome je propisano da “vlasnik može tužbom zahtevati od držaoca povraćaj individualno određene stvari (stav 1)”, da “vlasnik mora **dokazati** da na stvari čiji povraćaj traži ima **pravo svojine**, kao i da se stvar nalazi u **faktičkoj vlasti** tuženog (stav 2)”, te da “pravo na podnošenje tužbe... ne zastareva (stav 3)”. Kroz izlučno pravo ostvaruje se **pravo sledovanja**, kao jedno od osnovnih obeležja stvarnog prava.

I u pravnoj teoriji se ističe da **predmet prava svojine** (pa sledstveno i tužbe za povraćaj stvari) i drugih stvarnih prava, kao i posluge, najma i **ostave** mogu biti samo **individualno određene** stvari, dok se potraživanje može odnositi i na stvari određene po rodu. (Stanković-Orlić, **Stvarno pravo**, Beograd, 1986, str. 24).

Prema tome, izlučno pravo je stvarno pravo, tj. pravo svojine i ustanovljeno je u korist vlasnika stvari koje ne pripadaju dužniku, ali se nalaze kod dužnika po nekom drugom osnovu (zakup, posluga, ostava i sl.) ili bez valjanog pravnog osnova. Kada su u pitanju **lična prava**, smatramo da bi se izlučni zahtev mogao odnositi na **prava autorstva** (autorsko pravo, pravo industrijske svojine – patent i sl.), iako prava autorstva nemaju za predmet “stvar” u fizičkom obliku, već određene intelektualne tvorevine.

Izlučna i razlučna prava **ostaju na snazi** kad god je stečaj otvoren, dakle i ako se stečajni postupak ne sprovede zbog toga što je utvrđeno da se imovinom dužnika ne bi mogli pokriti ni troškovi stečajnog postupka ili zato što je njegova imovina neznatne vrednosti ili zato što je stečajno veće odlučilo da se stečaj ne sprovodi jer bi izazvao nesrazmerne troškove. Takođe, kad se dužnik **proda kao pravno lice** i zbog toga dođe do obustave stečaja, razlučna i izlučna prava koja su bila punovažna u trenutku stečaja, **ostaju na snazi**.

U skladu sa postavkama pravne teorije dosadašnja sudska praksa je izlučno pravo okvalifikovala kao stvarno pravo, praveći **jasnu razliku** u odnosu na obligaciona prava. Po stanovištu prakse, prema odredbi člana 117. stav 1. Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji, otvaranje stečajnog postupka ne utiče na pravo na izdvajanja stvari koja ne pripadaju dužniku (izlučno pravo). Prema toj odredbi **izlučno pravo** je **stvarno pravo**, pa izlučni poverilac može postaviti samo stvarno-pravni, a ne i obligaciono-pravni zahtev.¹⁰

Jedino **izlučni poverioci** mogu u prijavi tražiti predaju stvari koje ne pripadaju dužniku već njima, ali u tom slučaju radi se o **stvarno-pravnom zahtevu**, a ne o obligaciono-pravnom potraživanju.¹¹

Osnovno obeležje izlučnog prava, kao stvarnog prava, zadržano je i u Zakonu o stečajnom postupku.

Prema članu 37., izlučni poverilac je lice koje, na osnovu svog **stvarnog** ili ličnog prava, ima pravo da traži da se određena stvar **izdvoji** iz stečajne mase. Izlučni poverilac **nije stečajni poverilac**. Stvar na koju se odnosi izlučno pravo **ne**

⁹ “Službeni glasnik SFRJ”, br. 6/80, 36/90, “Službeni list SRJ”, br. 29/96.

¹⁰ Iz presude Vrhovnog suda Srbije, Prev 25/97 od 12. III 1997. godine.

¹¹ Odgovor utvrđen na sednici Odeljenja za privredne sporove Višeg privrednog suda u Beogradu 6. X 1999. godine.

ulazi u stečajnu masu. Ako je stečajni dužnik **neovlašćeno otudio** stvar koja je predmet izlučnog prava, izlučni poverilac ima pravo da, kao stečajni poverilac, traži **srazmerno namirenje** iznosa koji odgovara **tržišnoj vrednosti** stvari.

U članu 66. stav 3. Zakona o stečajnom postupku propisano je da izlučni poverioci mogu svoje potraživanje ostvariti **u svim sudskim postupcima.**

3. Razlučni poverioci i vrste razlučnih prava (član 38)

3. Razlučni poverioci zadržavaju svoje **pravo prioriteta** i u stečajnom postupku, na način na koji je ono ustanovljeno drugim propisima (npr. o založnom pravu, hipoteci, itd.). Samim tim, razlučni poverioci imaju pravo **prioritetnog namirenja** iz sredstava stečenih prodajom imovine koja je predmet njihovog obezbeđenja.

Međutim, ostvarenje njihovih prava delimično se ograničava u stečajnom postupku. Ustanovljava se **moratorijum** – privremeno onemogućavanje ostvarenja prava razlučnih poverilaca i izvršenja na obezbeđenoj imovini, kako bi omogućio predlaganje i sprovođenje reorganizacije za koju obezbeđena imovina ima ključni značaj.

Dugovi dužnika isplaćuju se **srazmerno** iz deobne mase ako zakonom nije drukčije određeno. To znači da poverilac stečajnog dužnika neće moći da svoje potraživanje naplati u punom iznosu, već, po pravilu, dolazi do njegovog **znatnog umanjenja**. Izuzetak od ovog pravila predstavljaju **razlučna prava**. Razlučna prava su stvarna prava na tuđim stvarima, tj. na stvarima stečajnog dužnika i predstavljaju sredstvo **obezbeđenja** potraživanja.

Kako imovina preduzeća ili preduzetnika često nije dovoljna garancija za namirenje potraživanja svih poverioca, to dovodi do potrebe za primenom nekog od obligacionih ili stvarno-pravnih (realnih) instrumenata obezbeđenja plaćanja. Vrednost založnog prava je u tome što obezbeđuje založnom poveriocu mogućnost namirenja i onda kada se ostali poverioci ne mogu naplatiti u celini ili se ne mogu uopšte naplatiti, jer dužnik nema dovoljno sredstava da ispuni sve obaveze (**Stanković-Orlić, Stvarno pravo, Beograd, 1986. god., strana 358**). Reč je o obezbeđenju potraživanja zasnivanjem stvarnih prava na dužnikovim stvarima primenom instituta zaloge, odnosno hipoteke. Založno pravo je stvarno pravo na tuđoj stvari na osnovu koga založni poverilac može naplatiti svoje potraživanje iz vrednosti založene stvari (ako dužnik ne ispuni obavezu o dospelosti) pre ostalih poverilaca.

Radi obezbeđenja određenog potraživanja, nepokretna stvar može biti opterećena pravom zaloge u korist poverioca (hipoteke) koji je ovlašćen na način predviđen zakonom, da traži namirenje svog potraživanja, iz vrednosti te nepokretnosti pre poverilaca koji na njoj nemaju hipoteku, kao i pre poverilaca koji su hipoteku na njoj stekli posle njega, bez obzira na promenu vlasnika opterećene nepokretnosti (član 63. Zakona o osnovama svojinsko-pravnih odnosa). Hipoteka je založno pravo na nepokretnim stvarima kod koga se zalaganje postiže upisom poveriočevog prava u javne knjige (zemljišne, intabulacione itd.), a opterećena nepokretnost ostaje i dalje u državi dužnika (**Stanković-Orlić, Stvarno pravo, Beograd, 1986. god., strana 415**). Hipoteka je, kao založno pravo na nepokretnosti dužnika, konstituisana u korist poverioca radi obezbeđenja njegovog potraživanja prema dužniku. Poveriočevo potraživanje mora biti određeno, tj. mora biti tačno utvrđeno. Isto tako i nepokretnost, koja je predmet hipoteke, mora biti tačno određena. Hipoteka je stvarno pravo i apsolutno pravo i kao takva deluje prema svima,

bez obzira na eventualnu promenu vlasnika opterećene nepokretnosti. Kada hipotekarni dužnik ne izmiri dug o roku, hipotekarni poverilac je ovlašćen da podnese sudu hipotekarnu tužbu i da traži da se založena nepokretnost proda na javnoj prodaji i da mu se iz prodajne cene isplati njegovo potraživanje.

Prema članu 966. Zakona o obligacionim odnosima, ugovorom o zalozi obavezuje se dužnik ili neko treći (zalagodavac) prema poveriocu (zalogoprincu) da mu preda neku pokretnu stvar na kojoj postoji pravo svojine, da bi se pre ostalih poverilaca mogao naplatiti iz njene vrednosti, ako mu potraživanje ne bude isplaćeno o dospelosti, a poverilac se obavezuje da primljenu stvar čuva i po prestanku svog potraživanja vrati neoštećenu zalagodavcu. Zakon o obligacionim odnosima u određenim slučajevima predviđa i **zakonsku zalogu** i to: za potraživanja komisionara, zastupnika, otpremnika, skladištara, kao i izvođača radova po ugovoru o delu. Zalogoprincip stiče založno pravo kad mu stvar koja je predmet ugovora bude **predata**, a ako zalagodavac po zaključenju ugovora ne preda zalogoprincu stvar, koja je predmet ugovora, zalogoprincip može tužbom zahtevati da mu zalagodavac preda stvar, u smislu člana 968. Zakona o obligacionim odnosima.

Prenos založnice bez priznanice daju prijemniku pravo zaloge na robi koja se nalazi kod skladištara po osnovu ugovora o uskladištenju u smislu člana 746. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Zalogoprincip ima pravo da iz cene postignute prodajom založene stvari **naplati pre ostalih poverilaca** zalagodavca svoje potraživanje, dužnu kamatu, troškove učinjene za očuvanje založene stvari, kao i troškove oko ostvarenja naplate potraživanja na osnovu čl. 984. i 985. istog zakona. To znači da se zalogom obezbeđuje naplata celokupnog potraživanja sa svim sposrednim potraživanjima.

Zakon o obligacionim odnosima i čl. 989–996. reguliše i treći oblik zaloge koja nastaje **zalaganjem potraživanja** i drugih **prava iz hartija od vrednosti**. Za sticanje založnog prava na nekom potraživanju potrebno je da dužnik bude pismeno obavešten o zaključenom ugovoru o zalozi, a zalagodavac je dužan da preda zalogoprincu ispravu o založenom potraživanju. Poverilac stiče založno pravo na potraživanju upisanom na hartiji od vrednosti na donosioca kad mu ona bude predata, a davanje u zalogu potraživanja iz hartije po naredbi vrši se indosamentom u kome je naznačeno da je predata u zalogu. Značaj ovog vida zaloge će naglo rasti sa povećanjem značaja berze, berzanskog poslovanja i trgovine hartijama od vrednosti uopšte.

Zakon o izvršnom postupku sadrži odredbe o zasnivanju založnog prava na nepokretnostima i pokretnim stvarima u okviru postupka obezbeđenja novčanih potraživanja.

Pravo retencije (pravo zadržavanja) ustanovljeno je Zakonom o obligacionim odnosima (čl. 286–289) u korist poverioca dospelog potraživanja u čijim se rukama **nalazi** neka **dužnikova stvar**. Poverilac ima pravo da takvu stvar zadrži dok mu ne bude isplaćeno potraživanje. Ali, u slučaju da je dužnik postao **nesposoban za plaćanje** (što je i uslov iz člana 2. Zakona o stečajnom postupku, za sprovođenje **bankrotstva** stečajnog dužnika koji je nesposoban za plaćanje ili njegove **reorganizacije**), poverilac može vršiti pravo zadržavanja iako njegovo potraživanje **nije dospelo**. Poverilac koji drži dužnikovu stvar po osnovu prava retencije ima pravo da se naplati iz njene vrednosti na isti način kao založni poverilac, ali je dužan pre nego što pristupi ostvarenju naplate da o svojoj nameri blagovremeno obavesti dužnika.